

MIGRÁCIÓS SZEMLE

Az elutasított afgán és iraki menedékkérők hazatérése, valamint reintegrációja

A svéd Migrációs Tanulmányok Küldöttségének (Delmi) új jelentése a hazatérési hajlandóságot és az azt követő reintegrációt vizsgálja. A tanulmány és az eredmények 100 interjún alapulnak, amelyeket olyan migránsokkal készítettek, akik visszatértek származási országukba: Afganisztánba vagy Irakba. Az elutasított menedékkérők újbóli beilleszkedése Európa-szerte nagy figyelmet kap a politikai döntéshozók részéről, ugyanakkor továbbra is kevesen térnek vissza hazájukba.

[Constanza Vera Larrucea, Henrik Malm Lindberg, André Asplund: Those who were sent back. Return and reintegration of rejected asylum seekers to Afghanistan and Iraq, Delmi, 2021](#)

Bevezetés

Csupán egyharmada hagyja el az Európai Uniót azon menedékkérőknek, akik nem jogosultak az itt tartózkodásra és kevesebb, mint egyharmaduk teszi ezt önként – állítja a svéd Migrációs Tanulmányok Küldöttségének (Delmi) jelentése. Emellett a svéd menekültügyi és kitoloncolási folyamatról nem megfelelő a migránsok felé nyújtott tájékoztatás, miközben a menedékkérőket ért traumatikus tapasztalatok együttes hatása befolyásolja a visszatérésről hozott komplex döntés meghozatalát, derül ki a Delmi elemzéséből.

A jelentés képet fest arról, milyen lehetőségekkel rendelkeznek és kihívásokkal néznek szembe a hazatérő menedékkérők. A szakértők célja az volt, hogy a hazatérők által megosztott személyes történetek segítségével szakmai ajánlásokat fogalmazzanak meg a svéd menekültügyi rendszer megreformálására és hatékonyabbá tételére, amely a fenntarthatóságon, embericsségen és átláthatóságon alapszik.

A hazatérők tapasztalatai

A menedékkérők hazatérésről hozott döntését egyaránt befolyásolják a származási országban rendelkezésre álló gazdasági, társadalmi és pszichoszociális lehetőségek, korábbi – gyakran traumatikus – tapasztalataik, valamint a beilleszkedéshez és újrakezdéshez nyújtott támogatások mértéke és hatékonysága.

A jelentés rámutatott arra, hogy az afgán migránsokat a szegénység, valamint az állandó bizonytalanság sarkallta hazájuk elhagyására. Sokan közülük először Iránban próbáltak szerencsét – ott tanultak és/vagy dolgoztak mielőtt Európába indultak volna, ám akadt olyan is, aki Iránban látta meg a napvilágot és afgán állampolgársága ellenére sosem járt Afganisztánban. Az Iránból érkező afgán bevándorlók esetében leírható, hogy Európába érkezésük előtt viszonylagos jólétben éltek, foglalkoztatták őket. Az afgán válaszadók zöme nem volt felkészülve a hazatérésre, továbbá nem

rendelkeztek cselekvési tervvel az újrakezdést illetően sem. Az Afganisztánba való hazatérést és reintegrációt nehezíti az ország gazdasági elmaradottsága, a magas munkanélküliség aránya, illetve a háború és az annak következtében fennálló állandó félelem- és bizonytalanságérzet. Az afgán válaszadók zöme elmondta, hogy az úti okmányok megszerzésének nehézségei, valamint az afgán nagykövetség személyzetének tiszteletlensége és empátiájának hiánya nehezíti a hazatérési folyamatot. A hazatértek közül többen elmondták, hogy ugyanazzal a fenyegetéssel kellett szembenézniük, amely miatt elhagyták hazájukat, ráadásul az elmúlt évekhez képest a közelmúltban jelentős mértékben növekedett meg az erőszak mértéke és az áldozatok száma Afganisztánban. Az afgán hazatérők nem rendelkeznek megfelelő kapcsolati hálóval, családtagjaik és barátaik szintén elvándoroltak hazájukból, így gazdasági lehetőségeik korlátozottak.

A megkérdezett iraki válaszadók az afgánokhoz hasonló félelem- és bizonytalanságérzettel kényszerültek szembenézni hazatérésük során. Számukra az ország gazdasági helyzete még elkeserítőbb volt, hazájuk elhagyásakor ugyanis Irak valamivel jobb anyagi helyzetben volt, mint Afganisztán.

A felmérésben részt vevő valamennyi elutasított menedékkérő úgy vélte, hogy a Svédországban megszerzett készségek és ismeretek nem hasznosak vagy nem átültethetők a hazatérést követő beilleszkedés folyamatába. Többen úgy érezték, hogy életük néhány meghatározó évét veszítették el Svédországban a menekültstátusz elfogadására várva, amely mind az oktatás, a foglalkoztatás és a családtervezés szempontjából hátrányt jelent a számukra. A csalódottság és reményvesztettség következtében sokan depressziósnak érzik magukat a hazatérők körében, különösen, ha összehasonlítják jelenlegi helyzetüket a „svéd álommal”.

Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a kiutasított menedékkérők számára nyújtott anyagi támogatás ösztönzi a hazatérést, azonban csak néhány esetben vezetett eredményes jövedelemtermelő tevékenységhez. A hazatérési támogatást (kb. 3 000 euró) a visszatérők általában a megélhetésre fordítják – lakhatásra, élelemre és az adósságok kifizetésére.

A szakértők úgy vélik, az, hogy beszélhetünk-e fenntartható kitoloncolásról és reintegrációról, a fogalmak meghatározásától függ, amelyet megnehezít a hazatérők sérülékeny helyzete. Ha a fogalmat a kiutasított menedékkérők gazdasági függetlensége vagy a vélt személyes biztonságérzet alapján értékeljük, akkor a hazatérők nagy százaléka nem tekinthető „fenntarthatóan reintegráltnak”.

Összegzés

A szakértők számos szakpolitikai intézkedés bevezetését szorgalmazzák a visszatérésre való felkészítés hatékonyságának növelése érdekében. Úgy vélik, hogy le kell rövidíteni a várakozási időt a menedékjogi döntés meghozataláig, valamint fejleszteni kell a kommunikációt a kérelmezők és az ügyintéző szervek között. Végül a jelentés javasolja az illetékes hatóságoknak, szervezeteknek és az akadémiai közösségnek, hogy gondolják újra a reintegráció területén alkotott definíciókat, hogy ezek valóban tükrözzék a hazatérési és beilleszkedési folyamat egyes elemeit és a hazatérők szükségleteit.